

Katalpa *Catalpa*

Katalpy sú neprehliadnuteľné, exotické, majestátne a dlhoveké stromy. Obvykle dorastajú do výšky 12 - 18 m a 6 - 12 m šírky. Zaujímavosťou je, že stromy v mladosti rastú pomaly, v desiatich rokoch sú vysoké len 2 - 3 m (v teplých krajinách 6 m), v dvadsiatich rokoch dorastajú 4 - 7 m a v tridsiatich 8 - 10 m. Tenká borka má svetlo hnedú alebo černastú (*C. speciosa*) farbu a je celkom tenká. Pri manipulácii v materiálom v okolí alebo pri nešetrnej doprave rastlín môže dôjsť k poškodeniu kmeňa alebo konárov. V starobe je borka zhrubnutá, hlboko zbrázdená a odlupuje sa v šupinách. Katalpa má charakteristické listy a plody. Listy sú na stromoch dlho do zimy (V-XI). Známe katalpy z druhu *bignonioides* majú veľké listy výrazne srdiečkovitého tvaru. Niektoré druhy môžu mať list oválnejšie, výnimočne s dvoma (*Catalpa x erubescens*) alebo jedným lalokom. Katalpy majú tiež nápadné kvety. Kvitnú často záplavou pomerne veľkých, bielych alebo ružovkastých kvetov.

Katalpa je v pôde dobre ukotvená, v starobe hrubými, silnými koreňmi. Katalpy možno vysádzať do ľahších hlinitopiesočnatých pôd na teplé, svetlé stanovište. V teplejších polohách katalpy aj lepšie kvitnú. Príliš neznášajú pritielenie. V mladosti, v silnejších zimách, môžu namŕzať mladé letorasty. Staršie exempláre sú otužilé. Drevina znáša do určitej miery sucho lepšie ako vlhko. Katalpy preferujú neutrálne až mierne kyslú pôdu. Veľmi dobre znáša priemyselné prostredie. Prvý rok po výsadbe sa odporúča zalievať pravidelne každý týždeň, avšak podľa potreby, tak aby nedošlo k premokreniu alebo aby strom v kritickom období po výsadbe nevyschol. Mladé

rastliny, najmä na jeseň, sa nemajú príliš polievať, aby korene a zimou ohrozené letorasty do jesene čo najviac dozreli. Časti rastliny, ktoré sú dužinaté a krehké, totiž mráz ľahko poškodí. Teplomilnejšie druhy je lepšie zalievať menej často, zato však jednorazovo väčším množstvom vody. Prihnojovanie dusíkatými hnojivami počas vegetácie má byť ukončené na konci júla. Prihnojovať možno mladšie jedince po výsadbe, výsledky nebudú však príliš zjavné, pretože katalpa v mladosti rastie dosť pomaly. Prihnojovať možno počas jarných mesiacov komplexnými hnojivami a najlepšie kvapalnými hnojivami aplikovanými na list. V neskorších rokoch po výsadbe je prihnojovanie bezvýznamné. Ak rastlina trpí chlorózou, možno aplikovať postrek a zálievku chelátovým železom, avšak časté je, že príčinou poruchy je skôr prevlhčenie než nedostatok mikroprvkov. S ohľadom na nebezpečenstvo namrzaniu u mladých rastlín sa odporúča skôr jarná výsadba. Odborná literatúra uvádza, že stromy po reze dobre obrastajú, ale rez je u katalpy vykonávaný skôr výnimočne, zvyčajne sú odstraňované len suché a poškodené konáre. Neodporúča sa odstraňovať viac ako jednu tretinu koruny naraz. Rany sú zamazávané bielym, alebo svetlým latexom. Rastliny majú síce veľké listy, ale nie veľké množstvo ako väčšina pestovaných podobne veľkých druhov drevín (javory, lipy, buky, duby), preto je jesenná údržba menej nákladnejšie a zložitejšie ako u porovnateľných druhov. Vzhľadom k dlhovekosti môže vnútro silných vetiev vyhniť. Je známe, že sa vetvy katalpy vo vetre lámú. Sanácia starých poškodených konárov a krytie dutín v kmeni je preto dôležitou súčasťou starostlivosti. Hoci je katalpa mierne jedovatá a obsahuje alkaloidy, korene môžu byť poškodené od myší.

Katalpa je stále populárnejšie okrasná drevina, používaná ako solitér do parkov, menšie kultivary nachádzajú uplatnenie do záhrad a alejí. Dôvodom obľúbenosti je vzhľad, najmä v čase olistenia a kvetu.

Na pestovanie v alejach a ako solitér v záhradách a parkoch sa často uplatňuje odroda s menšou korunou a rastom - *Catalpa bignonioides* "Nana" , ktorá je pôvodne kríkovitá a ako stromček má guľovitý alebo pologuľovitý rast. Podobne aj odroda C. b. "Globosa" má kratší kmienok a guľovitou korunu. V súčasnosti katalpy vytlačujú z miest skôr obľúbené **alergénne** lipy a brezy

Škodcovia na katalpe

Štítňička *Pseudaulacaspis pentagona*

Štítňička pochádzajúca zo subtropickej oblasti východnej Ázie je u nás novým inváznym druhom. Život a vývoj tejto štítňičky závisí od klímy. V našich podmienkach vytvára dve až tri generácie za rok, ktoré na kmeňoch a vetvách napadnutých drevín prezimujú následne oplodnené samičky v jarnom období kladú 100 -150 vajíčok. Po 3 - 5 dňoch sa z oranžových vajíčok liahnu samičie larvy a z bielych vajíčok samčie. Populácia štítňičky má výrazný pohlavný dimorfizmus, a tak možno pomerne ľahko podľa tvaru odlíšiť väčšie samičky (2 - 2,5 mm) od menších samčekov. Dospelí samci sú okrídlený a žijú iba jeden deň. Škodí cicaním šťiav stromu. Dôsledkom silného napadnutia je zmena farby listov a ich predčasný opad, znehodnotenie plodov, usychanie vetví až postupné odumretie celého stromu. Ochrana spočíva v mechanickom zbere jedincov alebo rotačného použitia prípravkov zo zmáčadlom Prvý postrek : Dursban 480EC alebo Reldan 40EC a druhý o 10 dní Actara 25W. Aplikácia a účinnosť opatrenia znižuje schopnosť štítňičiek odolávať chemickým postrekom. Ďalšími ohrozenými druhmi stromov sú broskyňa, čerešňa, javor, lipa a marhuľa. Prítomnosť štítňičky možné zistiť odchytom samcov do feromónových lapačov. Je dokázané, že je možné týmto spôsobom zistiť prítomnosť škodcu aj desať rokov pred viditeľnými príznakmi napadnutia.

Voška bavlníková *Aphis gossypii*

Bezkrídle samičky sú drobné a majú veľmi variabilné sfarbenie - od žltých (malé exempláre), žltozelených, zelených odtieňov k tmavým až čiernym farbám. Kolónie týchto vošiek sa vyskytujú na spodnej strane listov, kde sajú šťavu z a postupne oslabujú rastlinu. Najúčinnnejším spôsobom kontroly vošiek je predjarný postrek ovocných a okrasných drevín krátko po vypučaní. Týmto postrekom zničíme vošky ešte skôr, než stihnú spôsobiť škody. Počas vegetácie môžeme vošky kontrolovať povolenými prípravkami, ale vzhľadom na to, že sa v kolóniách vošiek nachádzajú aj ich prirodzení nepriatelia (napr. lienky, larvy zlatoočiek), mali by sme používať tie prípravky, ktoré užitočné organizmy neničia (napr. Pirimor).

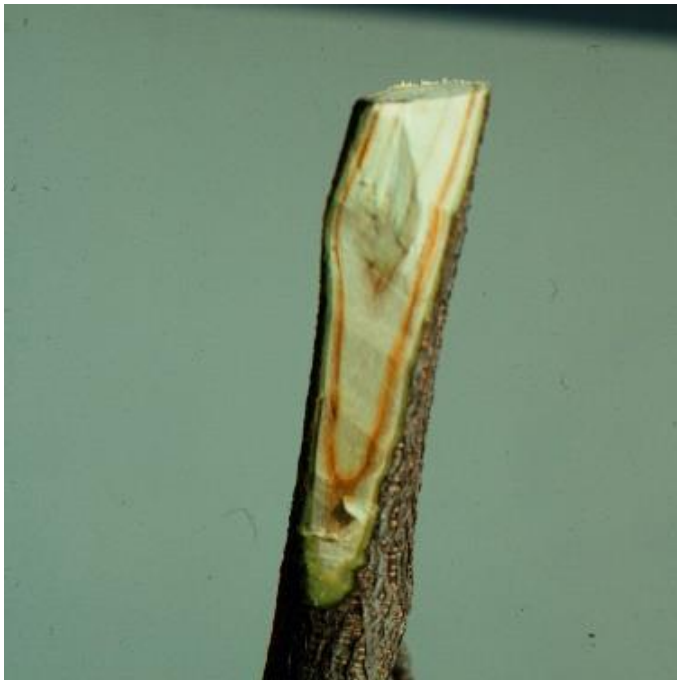

Choroby katalpy

Verticiliové vädnutie *Verticillium albo-atrum*

Hubová choroba, ktorej pôvodca žije v pôde, kde dochádza k infekcii cez rany na koreňoch. Patogén postupne prerastá do drevnej časti cievnych zväzkov napadnutého stromu, v ktorých sa rozvíja. Na priečnom reze napadnutého výhonu alebo konára možno sledovať viditeľne hnedé sfarbenie cievnych zväzkov. V takto poškodených častiach koruny je porušený transport vody a živín, postupne dochádza

k vädnutiu listov, výhonov až celé vetiev. Najpriaznivejšie teploty pre rozvoj patogéna v pôde sú od 12 - 25 ° C. naproti tomu teploty nad 30 ° C jeho rozvoju bránia. Verticiliovému vädnutiu ľahko podliehali stromy výživovo oslabené, premrznuté počas zimného obdobia, alebo tie, ktoré sú vysadené v suchších lokalitách. Huba prežíva v pôde veľa rokov aj v prípade, že odstránime napadnutú rastlinu. Jediné účinné ochranné opatrenie je nevysádzať katalpy v miestach, kde sa predtým vyskytovalo verticiliové vädnutie. Celkový stav stromov však ovplyvňuje mnoho faktorov, ktoré sú viazané na stanovištné a klimatické podmienky. Ochrana spočíva v likvidácii infikovaného jedinca.

Múčnatka *Erysiphe communis*

Múčnatka sa prejavuje ako biele múčnaté kosoštvorcové povlaky na listoch, výhonoch, kvetoch plodoch rastlín. Najvýraznejšie možno prejavy infekcie pozorovať v druhej polovici roka. Ochorenie sa v optimálnych podmienkach môže rozvinúť do takej miery, že negatívne ovplyvní nielen estetickú hodnotu dreviny, ale má vplyv aj na jej rast a vývoj. Najmä ide o zimné obdobie, pretože napadnutý strom je citlivý na mráz. Múčnatka patrí medzi vreckaté huby, prezimuje buď v púčikoch vo forme mycélia, alebo na opadaných listoch v podobe drobných guľovitých plodníc, tzv. kleistotecíí. Katalpy je možné akútne aj preventívne niekoľko krát za sebou ošetriť biologickými (roztokom sódy bikarbóny a vody (asi 1 polievková lyžica do 1 litra vody), alebo v chemickými prípravkami proti hubovým chorobám (Baycor, Talent, Falcon alebo Horizon) , ale hlavné je sa o ne správne starať a vysadiť ich na vhodné miesto a do správnej pôdy.

